

Смирење је свест о томе да све што имамо јесте дар Божји

Беседа Његове Светости Патријарха српског г. Порфирија одржана 1. фебруара 2026. године, у Недељу о митару и фарисеју, у цркви Светог Александра Невског у Београду

У име Оца и Сина и Светог Духа! Браћо и сестре, чули смо одломак из Лукиног Јеванђеља, причу о фарисеју и царинику. И ова прича је сама по себи јасна својом поруком, својим значајем и толико пута смо је чули. Али ево, опет и опет, Црква чита овај одломак као један од делова припреме за великопосну атмосферу. Читамо да бисмо могли боље да разумемо, а разумевајући онда и још боље да практикујемо, шта је то смисао поста.

Пост је припрема за сусрет са васкрслим Христом, али и за пост треба да се припремамо, тј. да се учимо оним принципима који су важни док постимо. И ево, имамо причу о царинику и фарисеју, имамо двојицу људи као представнике два типа побожности, два типа духовности, два типа и два правца нашег односа према Богу, према ближњем, према себи и према читавој творевини Божјој.

С једне стране имамо фарисеја, а знамо да су фарисеји, као и књижевници,

били део духовне елите изабраног народа Божјег. Они су и постили, и молили се Богу, и давали милостињу, испуњавали су у потпуности закон Божји. Зато су уживали велико поштовање од обичног света, заузимали су почасне позиције и места у социјалној структури изабраног народа Божјег. Дакле, због тога што су држали закон Божји, у сваком смислу те речи, они су били награђивани овде и сада. И наравно, у овом одломку Господ, који прича ову причу, не критикује чињеницу да су фарисеји и књижевници испуњавали закон Божји. Подразумева се да заповести Божје треба испуњавати, не треба ни размишљати о томе, зато што је то природни, нормалан и здрав начин нашег живота и постојања. Живети у складу са заповестима Божјим – то је као дисати. Без заповести Божјих у нашим срцима и у нашим животима, ми остајемо без духовног ваздуха. Заправо, иако смо биолошки постојани, иако биолошки јесмо живи, ми смо у суштини, како каже апостол Павле, окречени гробови, ми смо мртви овде и сада. Треба испуњавати закон Божји без размишљања, али у исто време и испуњавање заповести Божје треба да буде постављено на здрав темељ, што се види из приче о царинику.

А ко су били цариници? И то знамо – то су били порезници и они, као и сви порезници кроз векове и до наших дана, често поступајући по закону убирају порез за државну касу. Међутим, дешава се да убирајући порез за државну касу и за опште потребе, из те државне касе узимају за себе понекад мање, а понекад више, некад много више него што остаје у државној каси. Дакле, они нису гледали на то да ли неко може да плати порез или не може и какве су његове личне снаге и могућности, него су бивали бескрупулозни и немилосрдни. И у овој причи срећемо таквог једног цариника. Он долази у храм, као што је дошао и фарисеј. Фарисеј, онај што се држи закона Божјег, стојећи пред лицем Божјим уздиже, узноси и преузнаси себе. Да би се видело колико је он честит, колико је духован и узвишен у држању закона Божјег, он указује на цариника и захваљује Господу речима: Хвала ти, Господе, што нисам као овај цариник, тј. што нисам тако грешан као што је он. Истиче фарисеј своју молитву, свој пост, своје милосрђе и држање закона. Хвали се пред Богом и заправо жели од Бога потврду колико је добар. У суштини Бог њему и није потребан, јер он мисли да све што добија као дар од Бога и дар од људи заслужује, мисли да му припада све што има и све што јесте. Заборавља на основну духовну истину, заборавља на основну истину вере наше да смо пре свега створени љубављу Божјом и то не безлично него као Његове иконе. Створени смо по слици и прилици Божјој, створени са огромним потенцијалима и могућностима, а ми то кажемо – даровима, које ако употребљавамо на ваљан начин, а то значи ако их употребљавамо призивајући благодат Божју – да Господ буде наш сапутник, да умножава

дарове које нам је Он и дао благодаћу својом – можемо онда да учествујемо у свему ономе што је Божје. Има ли већег достојанства, има ли већег дара и радости да ми ни из чега створени можемо постати оно што Бог јесте, постати по благодати, по љубави Његовој, постати по промислу Његовом, по дару Његовом, тј. можемо делити са Њим све оно што јесте Његово.

Заборавио је то фарисеј, а ево, цариник улази и свестан је својих промашаја, свестан је својих немоћи и свог греха, свестан је да није добар и свестан је да нема ништа што може принети Богу, али моли Господа да се смилује. Скрушен је и моли Господа да му буде милостив. Вапијући пред Богом, он произноси један светотајински, мистични крик: Помилуј, Господе, мене грешног, буди милостив мени грешноме! Изговара речи које ће касније кроз векове постати рефрен сваке молитве сваког подвижника, сваког Духом Светим просвећеног трудбеника. Јер свако који иде исправно и здраво путевима Господњим, он има смирење. Овај цариник показује оно што је неопходно сваком човеку, независно од тога колико је добио од Бога и независно од тога колико је уложио, колико је додао на то што му је Бог дао.

Свако има неки дар и да би дар водио просвећењу, да би водио заједници са Богом, он мора да буде утемељен на смирењу. Свети Антоније Велики вели једном приликом оно што је чуо од самог Господа, гледајући у распете мреже нечистих сила и нечастивог, па уплашивши се пред њима вапије Господу: Господе, шта да чиним да се спасем од ових демонских замки, а оне су испреплетене и изнад мене, испод мене и око мене да немам куда? А Господ вели – то чује Свети Антоније – ове речи: Смирење избегава сваку демонску замку и не само то, него смирењу демонска сила не може ни прићи.

Шта је, браћо и сестре, смирење? Смирење је, дакле, свест о томе да све што имамо јесте дар Божји. И ако смо успешни и у молитви, и у милосрђу, и у испуњавању било које заповести Божје, знајмо да није од нас. Пре свега добили смо дар од Бога, а онда је Господ помогао, када га нисмо спречили ми својим грехом, да се тај дар у нама распламса и да донесе стоструке плодове. Могуће је да неко по својој природи има, да тако кажемо, емпатију. Али ако пусти да та емпатија функционише сама по себи, онда ће ући у тај простор таштина, егоцентризам и гордост, па ће дар, та енергија или порив који имамо од Бог дат по природи у себи, бити контрапродуктиван. Смирење нас спаја са Богом, али спаја и са ближњим. Видели смо да самодовољност и гордост код фарисеја њега одваја од Бога, чини да је Бог сувишан, али га одваја и од ближњег. И зато имамо два степена или две врсте гордости: једно је да понижавамо и презиремо своје ближње, а друго је да свако добро

приписујемо себи.

Зато, браћо и сестре, припремајући се за пост који је пред нама да се угледамо увек на цариника, а не на фарисеја, и да будемо свесни да без благодати Божје, без промисла Његовог и без љубави Његове не можемо ни један педаљ додати себи нити један корак учинити. А смирење је само по себи довољно, каже искуство светих, да будемо миљеници Божји, да будемо обасути благодаћу Божјом, да идемо путем спасења.

Нека би Господ дао да и ми будемо смирени као што је Он показао крајње смирење као пут нашег спасења. Јер Он је смирен, а смирење пројављује својим послушањем у односу на вољу Оца свога, нама показујући да морамо распети свој ум, своје страсти, своје биће свету и поћи путем поистовећења са смиреним Господом, како бисмо кроз смирење били обрадовани љубављу и благодаћу Божјом и видели своје ближње као своју браћу, а Њега као Спаситеља и Господа нашег, сада и увек и у векове векова. Амин.

Беседа на крају свете Литургије

Нека је на здравље и на спасење свето Причешће и молитва, браћо и сестре! Хвала Богу да смо се сабрали и да смо се заједно молили. Хвала братији овог храма, хвала игуману Рафаилу и његовој сабраћи, који су дошли из Црне Горе да се заједно помолимо Богу. Нека све Господ благослови и свакоме подари обострано здравље најпре душе, а онда, колико треба, и тела. Живели и да сте благословени!

spc.rs